

Зенітка

Сидить дід Свирид на колодках. Сидить, стружить верболозину.

— Як діла, дідусю? Драстуйте!

— Драстуйте! Діла? Діла — нічого! Діла, як казали оті песиголовці, — гут![1]

— І по-німецькому, дідусю, навчились?

— Атож. У соприкосновенії з ворогом був, — от і навчився.

— І довго, дідусю, соприкасалися?

— Так не так, щоб дуже й довго, а проте троє й од мене "у соприкосновеніє з землею" пішли. Загребли трьох отам на вигоні... І могилу вони були насипали й хреста поставили; так як наші оце повернулись, я й хреста порубав і могилу по вітру розвіяв... Щоб і сліду од погані не було.

— ...Розказати, кажете? Ну, слухайте.

...Наближалися фашисти; знелюдніло наше село. Кілька старих бабів тільки й лишилося. Опинився й я по той бік річки, в лісі, у партизанах... Обіда хлопцям варив, коні пас. Та й закортіло мені подивитися, хто ж у моїй хаті за хазяїна тепер править, бо одинцем я жив, один як палець. От одного разу підійшов я до річки, як уже добре смерклось, витяг з очерету човна, сів, поплив та й висадився десантом у себе ж таки в березі. Висадився десантом, а потім перебіжками, перебіжками поміж соняшниками, та за хлівом у лопухах і замаскувався. Замаскувався і

сидю. А в хаті, бачу, світло горить, гомонять, чую, дехто співати зривається.

Я сидю, чекаю: хай, думаю собі, як поснуть, тоді вже я прийму рішення. Довгенько довелось чекати. Коли ось двері на ґанок — рип! — виходять троє: двоє, чую, фашисти, а третій Панько Нужник, — за старосту вони його призначили. Батько його крамничку в нас держав, а воно, сопливе, виплакало, щоб його в колгосп прийняли. А тепер, бач, ста-а-ро-ста! Вийшли й прямують до хліва. А в хліві в мене на горищі трохи сіна було... Так ото Панько їх туди ночувати веде, бо в хаті душно. Полізли вони на горище, полягали. Чую, — хропуть. Я з лопухів потихесеньку, навшпиньки, у хлів. У руках у мене вила-трійчата, залізні. Я розмахуюсь та крізь лісу вилами — раз, два, три!

Як заверещать вони там, як закричать:

— Вас іст дас?[2]

А Нужник:

— О, рятуйте! Хтось із землі з зенітки б'є!

Ага, думаю, сукині ви сини, уже мої вила вам за зенітку здаються, почекайте, ще не те буде. Та з тим знову перебіжками у берег, на човна й на той бік. За три дні поздихали вони всі троє: так переказували потім із села. Я їм вилами животи попротикав. Отаке моє з ворогом соприкосновеніє.

— Скільки ж вам, діду, літ?

— Та хто зна! Чи сімдесят дев'ять, чи вісімдесят дев'ять? Хіба їх полічиш? Знаю, що дев'ять, а яких саме, уже й не скажу.

— І ото ви не побоялись, — один на трьох?

— Побоявся? Та, чоловіче божий, війна — це ж моє рідне діло. Я ж увесь свій вік воювався з... бабою. Лукерки моєї не знали? Хіба ж такі страження були, як з отими поганцями на горищі! Та я їх, як щурят, подавив! А покійниця моя — хай царствує! — та вона б сама на дивізію з рогачем пішла! На що ми з кумом — царство йому теж небесне! — було вдвох... та куди там!

Сидю, було, я під повіткою, зубці до грабель тешу, а вона вийде на ґанок та як стрельне: "Свириде!"

Вірите, сокира в мене в руках сама собі тільки — стриб! стриб! стриб! Як на теперішню техніку, так чиста тобі "катюша". З нею я так напрактикувався, що ніяка війна мені ані під шапку. Наступати на Лукерку, щоправда, я не наступав, більше одбивав атаки, а воюватися доводилось мало не щодня.

Одного разу, в неділю, ми з кумом, ще й на достойне не дзвонили, не видержали: хильнули. І добренько-таки хильнули. Коли ось Лукерка з церкви!

— Держись, — кажу, — куме, битва буде! Якщо поодинці, будемо биті. Давай згуртуємось у військове соєдіненіє, бо інакше розгром. Перемеле живу силу й техніку!

Утворили ми соєдіненіє. Тільки-но вона на ґанок, я зразу вроді як на "ура":

— Що це ти по церквах до полудня товчешся?! Піп медом частує, чи що?

А кум з правого флангу заходить. Але тут у нас обшибка організаційна вийшла: рогачів ми не поховали. Ех! — вона за рогача й в контратаку! Прорвала фронт. Ми з кумом на зарані підготовані позиції — в погрібник. Опорний, вроді, пункт.

Уже й пироги похололи, а вона все в погрібнику в отруженні держить.
Сидю я за діжкою з сирівцем, куняю.

Кум і каже:

— Як знаєш, — каже, — Свириде, а я до своїх пробиватися буду. У моєї Христі теж сьогодні пироги.

— Дивись, — кажу, — куме, тобі видніше. А краще не ризикувати завидна, хай як смеркне.

— Що ти, Свириде, як смеркне? Та які ж смерком пироги?

Перехрестився кум і рвонув в н-ському напрямленні. І таки пробився в розположеніє своєї Христі. Щоправда, рогачем його таки контузило, але з ніг не збило!

А я аж до вечора в отруженні за діжкою з сирівцем просидів. Тільки ввечері уласкавилась трохи Лукерка; підходить, одчиняє погрібника:

— Сидиш? — каже.

— Сидю! — кажу.

— Іди ж хоч галушок попоїж, а то охлянеш!

— Кинь, — кажу, — рогача, тоді вийду!

Бойова була покійниця!

Було з нею й стратегії, й тактики. Де ми з кумом тільки не маскувались: і в картоплинні, і в коноплях. Та обнаржить, було, враз! Обнаржить — і витіснить! Та тіснить, було, аж до водяного рубежа, до

річки. А ми з кумом плавати не вміли, стоїмо у водяному рубежі на дистанцію, щоб рогачем не дістало. Стоїмо, мокнемо.

А вона:

— Мокнете?! Мокніть, іродові душі, я з вас конопель натіпаю.

Та після такої практики мені з отими гнидяними хрицями й робити не було чого. Шкода — кума нема: ми б з ним у соєдіненії не те б показали.

Кум і льотчик кріпкий був. Ас!

Трусимо ми якось кислиці з кумом. Повилазили на дерево й трусимо. А кислиця висока була, розложиста. Фашисти, кляті, зрубали її. Лукерка в пелену кислиці збирає. Трусили, трусили, — ке, думаємо, закуримо. Люльки в зуби, кум огню креше...

Коли це знову як бахне:

— Знову за люльки!

Так ми з кумом як стій з кислиці у піке. Кум таки приземлився, хоч і скапотував, а я з піке — в штопор, із штопора не вийшов, протаранив Лукерці спідницю й урізавсь у землю! За півгодини тільки очунявся, кліпнув очима, дивлюсь: ліворуч стоїть кум, аварію зачухує, праворуч Лукерка з цеберкою води. Ворухнувся — рулі повороту ні в руках, ні в ногах не дійсвуютъ, кабіна й увесь фюзеляж мокрі-мокрісінькі...

— Живий, слава богу! — кум каже.

А Лукерка:

— Був би, — каже, — він живий, якби не моя кубова спідниця! Хай скаже спасибі спідниці, що затримала, — угруз би був у землю по самісінький руль глибини! Ех, льотчики, — каже, — молодчики!

А ви кажете, чи не злякався я трьох гітлерівців?

Після такої практики?! Таке й вигадаете!

— А що тепер поробляєте, дідусю?

— Прийшли наші — я демобілізувався. Дуже швидко німці тікають, не наздожену. Хай уже молодші гонять. А я оце дітлахам у дитячий садок пищики роблю. Такі ж утішненькі дітоньки! Та колгоспну череду з евакуації виглядаю. Треба випасати, треба відбудовувати після німецької погані. Ех, кума б оце мені, ми б оце вдвох... Хочете, може, "зенітку" мою побачити? Ось вона!

І погладив ніжно дід Свирид свої вила-трійчата...

Пряма наводка

Анікого-нікогісінько не було в бабусі, крім Івасика.

І в Івасика не було ні батька, ні матері, а була в Івасика сама тільки бабуся.

Викохала бабуся Івасика, випестила. І сорочечка завсігди в Івасика чистенька, випрана біленько і червоною заполоччю у хрестики вигаптувана. І волоссячко в Івасика вичесане, і ніжки в нього щовечора тепленькою водицею вимиті.

І як засне, було, Івасик увечері, становиться навколішки бабуся перед царицею небесною:

— Царице небесная, оборони мого Івасика і від недуги тяжкої, і від ока лихого. Один-бо він у мене, однісінький. Спаси його й помилуй! І присноблаженная і пренепорочная! Амінь!

Ріс Івасик. Виріс Івасик.

Уже й десятирічку Івасик закінчує, і в драмгуртку в клубі колгоспному, а найбільше до вподоби Івасикові військовий гурток, і найретельніше вивчає Івасик гарматну справу, артилерію.

А ввечері, було, сидить біля столу Івасик та вголос і вичитує про гармати різні: і про важкі, і про польові, і про зенітні.

А бабуся біля Івасика сидить, на Івасика дивиться, слухає.

— Ой, бабусю, — Івасик усміхається, — слухайте й вивчайте. Щоб знали ви в мене про артилерію все, бо буду я, бабусю, артилеристом, і стидно мені буде, що моя бабуся та в гарматній справі необізнана. Щоб як питає хто вас про пушку, щоб ви йому все "як з пушки"!

— Де вже мені, Івасику, де вже мені, голубчику!? Читай-читай, любенький. А мені й те серце радує, що біля тебе я, Івасику!

— Ось слухайте, бабусю! Пряма наводка — це коли приціл на об'єкті. Суне ворог, а ви орудіє прямісінько на його... Бах! — і ваших нет!

— Кого, Івасику, "ваших"?

— Ваших? Ворога нема! Бах — і ворог у клоччя! Пойняли, бабусю? Прокажіть!

— Та бог з тобою, Івасику! Хіба мені воюватися!?

— Прокажіть-прокажіть!!

— Пряма наводка — це коли — бах! — і ваших нєт! У клоччя!

Пригорне Івасик бабусю до себе, притисне:

— Ах, ви ж наводчик мій! — заливається.

* * *

Загриміла Велика війна Вітчизняна.

Як ішов Івасик у Червону Армію, обнімав бабусю, до грудей пригортав, цілував...

— Не жалій, Івасику, ворога, а жалій себе! Не бережи, Івасику, ворога, а бережи себе!

— Е, бабусю, хіба ж артилеристи плачуть?

— Не буду, Івасику, не буду!

— Артилеристи: бах! — і ваших нєт! Пам'ятаєте?

* * *

Залізним чоботом поганим топче фашист землю України Радянської.

Уже й у бабусиному дворі по курнику та по хлівах гітлерівець нишпорить.

Нема вже в бабусі пари її овечок, нема підсвинка, нема й п'ятірки курочок, — самий тільки півничок і залишився: заховала його бабуся під припічком, соломою заклала.

Побіліла бабуся, налилися тугою очі...

* * *

Сумні, тужні, чорні два роки фашистського панування.

Придавили вони бабуся, приголомшили, аж поменшала вона, зігнулась.

Два роки чорного туману.

І раптом світлий промінь:

— Наші наближаються! Німців б'ють! Німці тікають!

Погарячішали у бабусі очі, посвітлішало обличчя, розпрямлятися почав згорблений бабусин стан.

Ближче, ближче наші...

Заметушилося фашистське гайворіння у бабусиному селі. Бігають, людей у німецьку неволю хапають. Торттури... Розстріли...

Аж ось наші вже в сусідньому селі.

Тікають німці з бабусиного села.

Востаннє по хатах гасають, грабують, б'ють, палять...

Ускочив і до бабусі в хату єфрейтор. Хижими очима по хаті бігає.
Шугає під піл, на піч, під піч.

Шугнув рушницею під припічок — вилетів з криком з-під припічка
бабусин півник.

— А-а-а! Донерветер!!!

Згріб півника, давить.

Терла бабуса сіль у макітрі. Зайнялося в бабусі під серцем, запекло.
Аж затремтіла вся.

Промайнуло на думці:

"Пряма наводка — це коли приціл прямісінько на ворога. Бах! —
ваших нет!"

Махонула макогоном і фашиста просто в лоб — бах!

Він тільки:

— Вас-вас-вас-вас!

Та й посунувся під лаву. Двічі позіхнув і замовк.

Увійшли в село наші.

Оглядав у бабусиній хаті мертвого фашиста лікар. Подивився і каже:

— Смерть од пролома голови тупим оруж'єм!

А бабуса:

— І лікар, а не вгадали. Не від пролома голови, а від макогона, прямою наводкою. А орудія справді не дуже гостра, тупа орудія — макогон!

Географія

(Коротенький підручник для німців, що сильно дуже цікавилися нашою територією, та не встигли її вивчити, а за одним рипом і для тих, кому ще, таким-о робом, закортить, може, нашою територією зацікавитися).

Передмова

Складений нами підручник з географії дуже коротісінький, схематичний. За причину такого викладу для нас правило те, що нікому й ніколи не вдасться на довший час на нашій території затриматися, — а навіщо ж довга географія для недовгого перебування? Тому, значить, коротісінька.

I. Просторінь

Просторінь нашої території неоднакова. Якщо брати її з заходу на схід од Сяну, приміром, до річки Волги, то вона дуже довга. Щоб її пройти, треба років зо два, а як брати навпаки — від ріки Волги до ріки Сяну, — вона значно коротша — її пробігають місяців за п'ять-шість.

II. Поверхня

Поверхня скрізь — "пересечённая". Хоч би куди пішов, хоч би де став — скрізь січуть.

І добре січуть! На капусту.

III. Гори

Гори — походження здебільша вибухового. Гірничі поклади, як про те свідчать найновітніші геологічні дослідження, складаються в основному з арійської породи.

По-німецькому — труппенберг, а по-нашому — падлогори.

IV. Грунт

Грунт — дуже інтересний. Як нігде в світі. Перегній із тих-таки ж порід, що й гори: арійської, італійсько-апеннінської... У ґрунті дуже багацько залізних хрестів і металевих ґудзиків.

V. Ріки

Найславнозвісніші: Волга, Дон, Дніпро, Дністер, Прут, Західний Буг, Південний Буг, Збруч, Серет, Сян, Неман, Вісла. Відзначаються тим, що на всіх цих річках, як із заходу на схід, так шпарко, що доводиться стовбура в одержі в них кидатись. Дехто дістається протилежного, але небагато.

VI. Моря

Найцікавіше Чорне море. Славнозвісне тим, що що більше приймає в себе кораблів, транспортів, катерів, самохідних барж із свастикою та з арійською расою, — то робиться все привітнішим, веселішим і голубішає. Хороше море. Веселе.

VII. Людність

Люди такі: ті, що жили тут здавна-давен, вони:

Якщо не жнуть, так німця б'ють.

А все ж не гуляють.

А ті, що прийшли з заходу, — ті гниють. Дідько з ними — хай гниють.

VIII. Ліси

Про ліси, мабуть, не варт говорити, бо все 'дно ті, для яких цього підручника пишеться, в ліс і носа не поткнуть: Сидір Артемович Ковпак так нажахав, що не тільки лісу, — куща жахаються.

IX. Залізниці

Як їхати із заходу на схід, усі поїзди приходять до однієї станції. Назва її "Укіс". Станція з величезними оперативними можливостями: може приймати і приймала за добу безліч ешелонів і з людьми, і з різноманітним вантажем.

X. Міста

Сталінград. Ленінград. Ростов н/Д. Мелітополь. Орел. Курськ. Білгород, Харків. Київ. Кривий Ріг. Корсунь-Шевченківський. Севастополь. Тернопіль. Мінськ. Львів і багато інших. Це такі міста, що років через п'ятсот, а то й через тисячі, коли хтось про них нагадає представникові арійської раси, червоні кульки його чистопородної крові бліднішатимуть і одгвинчуватиметься гайка. Це ті міста, котрі "вже".

А є ще й такі міста, як Берлін, Мюнхен, Данціг і інші, котрі ще не "вже", але котрі скоро будуть "вже"... Тоді про них і поговоримо.

"Земельна рента"

1942 року в Києві, як ми знаємо, урядували рейхскомісар, гауляйтер Еріх Кох.

Так оцей самий гауляйтер запросили пана міністра східних земель Розенберга одвідати свої володіння.

Пан рейхсміністр урочисто прибули й об'їхали з паном гауляйтером загарбані землі...

Об'їхали й повернулися до Києва.

На цей час вони викликали до Києва на нараду всіх генерал— і гебітскомісарів.

Порадившись, пан міністр з паном гауляйтером і з усіма генерал— і гебітскомісарами влаштували урочисту прогулянку на Аскольдову могилу.

— Панове! Ви подивіться на цю чудесну панораму! Усі ці неосяжні простори землі родючої тепер наші, німецькі... Від Дніпра аж до Чорного моря всі ці лани безмежні ми заселимо німцями. Ми поділимо ці землі на ділянки і роздамо німецьким фермерам. Українці будуть як робоча сила. А через 25 літ тут буде справжня Німеччина!

І що ви там не кажіть, а державний розум — то таки державний розум.

Він — передбачає.

Не помилився міністр східних земель — пан Розенберг.

В чому йому можна закинути — так це тільки в скромності.

Що ж вийшло?

Не тільки на безмежних українських ланах, а й на Кубані, на Донщині, на Північному Кавказі, в Криму, в Бессарабії і аж до самісіньких Карпат маємо силу-силенну земельних ділянок з німецькими фермерами, якщо не на них, то в них.

Одержали ці ділянки німецькі фермери у довічне володіння.

Лежать німецькі фермери у радянських неосяжних землях, лежать — "хазяйнують".

І роботи ніби небагато: лежи собі потихеньку, догнивай. І користь з того неабияка фашистським фюрерам, бо, як публікує швейцарська газета "Базлер арбейтерцейтунг", фюрери ці мають в іноземних банках кругленькі капітали готівкою і в цінних паперах.

Геббельс має — 4.635 тисяч доларів

Герінг " — " — 3.575 " — "

Ріббентроп " — " — 3.165 " — "

Гесс " — " — 2.045 " — "

Гіммлер " — " — 2.000 " — "

"Діточкам на молочко"...

"Фермери" лежать, земля собі крутиться, грошики набігають...

Поки фюрери на шибеницях гойдатимуться — дивись, ще по мільйончику набіжить...

"Бліцкріг"

Сиділи ми якось із дідом Свиридом на колодках, розмовляли.

З заходу насувалася чорно-синя хмара, пахло дощем, вдалині гриміло, і розтинали небо блискавки.

— Дивіться, — кажу, — діду Свириде: на небі блись-блись виходить, а в Гітлера не вийшло. А скільки того лементу було: "бліцкріг", "бліцкріг!" А на ділі вийшло "пшик-кріг!" Чому воно так, діду Свириде!?

— Як не вийшло?! Вийшло, та ще й як вийшло. У Гітлера ще краще вийшло, як у цигана.

— У якого цигана?

— У Михея!

— У якого Михея?

— Михея не знали?

— Ні!

— Тю! Що ж ви тоді знали!? Було це давненько, ще й на першу германську війну не зав'язувалось. Молодим я тоді ще був — було мені не більше, як років, може, шістдесят п'ять. Стеріг я того року бакшу. У нашому селі тоді циган жив, Михей, — усім циганам циган. Летить, було, на коні, так не тямиш, чи кінь його мчить, чи він коня ногами несе. Частенько навідувався до мене на бакшу. Ходить, було, придивляється.

— Кавуни, — каже, — в тебе, Свириде, добрі.

— Кавуни, — кажу, — непогані.

Вистигли кавуни.

От одної ночі так, як оце тепер, дуже нахмарило. Почалася буря. Грім, дощ, блискавки... Я в курені заховався, а сам з бакші очей не спускаю. Як блисне блискавка, — на бакші все видно. Блиснуло — я й помітив, що хтось із ярка в кавуни поліз. Я за вила та понад ярком і собі туди. Блисне блискавка, — я пригнусь, стемніє, — підбігаю. Підбіг, присів у долину на межі. Блиснуло — бачу, хтось у чувал кавуни збирає. Я ближче! А воно гримить, а воно гримить! Підійшов я близенько до злодія... В цю мить як блисне, — я його трійчатами як блисну! — так воно тільки — іве! — та в ярк, як вихор! І чувала забуло. Я, правду казавши, і не помітив, кого я поблагословив, бо бачив тільки спину, та й то на одну мить...

На другий день приходить до мене Михей. Дивлюсь, невеселий.

— Чи немає, — питає, — в тебе, Свириде, шкибинару, чи що? Поперека дуже крутить... Учора, — каже, — буря була, так блискавкою мене вдарило. І що то, — каже, — сила божя: раз блиснула, а на попереці аж три криваві смуги.

— А ти, — кажу, — Михею, може б, кавуна з'їв? Од поперека, баби кажуть, дуже ползительно.

— Погнили б, — одказує, — вони, кавуни твої.

Отакого було...

— А до чого тут, діду Свириде, Гітлер? І до чого "бліцкріг"?

— А до того Гітлер і до того "бліцкріг", що Гітлер отой з чувалами по Радянському Союзу блискав-блискав, а Червона Армія як блиснула — так скільки кривавих смуг на спині в Гітлера?! Рахуй: Волга — одна. Дон — друга. Дніпро — третя. Буг — четверта. Дністер — п'ята. Дунай — шоста.

Вісла — сьома. Одер — осьма. Це великі смуги, а скільки малих!? Та не прості смуги, а з бубликами. Біля Сталінграда — бублик, біля Кривого Рога — бублик, біля Корсуня — бублик, біля Тарнополя — бублик, у Криму — бублик, у Пруссії — бублик, у Померанії — бублик. Це великі бублики, з маком, а малих скільки?! Так, як, по-твоєму, — не вийшло "блись-круга"? Вийшло! А ще скільки вийде! Поздоров тільки, боже, Червоній Армії, а вона ще не раз і не так іще "блисне"!

Самі тобі румуни...

Сьогодні дід Свирид сидить на колодках і регочеться, аж розлягається.

І так припадає до Ониськи (молодиця така в нашому селі є), що аж ніяк не подумаєш, що дідові вісімдесят дев'ять.

Ониська махає на діда Свирида рукою, а сама від сміху аж здригається.

А дід, а дід... мало не вщипне.

— Чого ви, — питаю, — такі веселі, дідусю?

— Розказую...

— Що ж ви такого розказуєте, веселого?

— Як я в румунах був.

— В яких румунах?

— У Антонесках!

— Антонеску — тож румунський міністр головний!

— А дурний!

— Хто?

— Антонеску!

— А розумний хто?

— Я! І мила набрався, і тютюну, і солі!

— Якого мила?

— Румунського.

— А тютюну?

— І тютюну румунського. Та ще й десять пачок сірників дало!

— Кому?

— Мені.

— За віщо?

— А за те, що я румун!

— Ну, звиняйте, дідусю, щось ви тут, як той казав, бре-бре...

— А не встати мені з цього місця!

— Та ви ж, даруйте мені на цім слові, рудуваті, а румуни ж чорні.

— Так, може ж, у мене "другий супруг" чорнявий!

— Який другий?

— А Лукерка!

— Та Лукерка ж — царство їй небесне!

— То нічого! Хіба в небесне царство чорнявих не приймають?

— Та то як трапиться...

— Ото ж бо воно й є! Та ви слухайте. Тут у нас за тих німецьких румун чи румунських німців така притичина трапилась, що й досі до пам'яті не прийду. І вночі регочусь. Румунська, значить, влада прислала до нашого району цілу делегацію виявити всіх громадян румунської та молдаванської національності. А я на той час якраз із лісу од партизан у розвідку прийшов. Аж тут наказ: усім старостам дати відомості повітовому начальникові:

1. Які жителі на селі розмовляють або розуміють румунську мову;

2. Людьми румунського чи молдаванського походження являються також і ті, де один із супругів являється румунського чи молдаванського походження;

3. Ці громадяни одержать подарок від румунської влади: 1 кілограм мила, 1 кілограм солі, 5 пачок тютюну і 10 пачок сірників[3].

Як я прочитав, аж підскочив! У хлопців, у лісі, знаю ж, ні мила, ні тютюну, ні сірників. Я — до всіх наших, і до бабів, і до чоловіків:

— Записуйся в румуни! Хлопці в лісі без нічого.

Посунули до старости:

— Пиши всіх у румуни!

Він до мене:

— Який же, — каже, — ти румун, коли ти зроду-віку на скрипку не грав?! І рудий?!

А я йому:

— Я таки справді, може, й не дуже румун, так моя Лукерка, "другий супруг", така вже була румунка, що й самого Антонеску б переавересчила. Чорнява, од мамалиги, було, й за вухо не одтягнеш, а як почує, було, скрипку, то на лаві її аж підкидає. Такої румунки й у Бухаресті не вздриш.

Так ото й пішло: хто з чоловіків на румуна не виходить, у того "другий супруг" — жінка, значить, — чистокровна румунка. А хто з жінок українка, у неї чоловік просто хоч у румунські королі.

Приніс я тоді хлопцям у ліс і мила, і тютюну, й солі.

— Мийтесь, — кажу, — хлопці, куріть, світіть, соліть. А час прийде, ми тоді всім народом своє місце знайдемо: нам — наше, молдаванам — Молдавія, румунам — Румунія... Та, гадаю, що й Антонеску з Гітлером на шибениці помістяться. А не помістяться на одній — дві зробимо.

Доісторичний струмент

Юрко Лоза, машиніст врубової машини і комсомолец, русявий і веселий хлопець, коли зустрічав було пенсіонера Івана Федоровича Вернигору, потомственого й почесного вибійника, що "всього тільки" 54 роки пропрацював на шахті, — так Юрко Лоза (між іншим — рекордист!) підкидав кашкета й гукав весело:

— Старикам почот!

— Здоров, здоров! — одказував Іван Федорович й привітно усміхався.

Юрко підбігав до Івана Федоровича, тис йому міцно руку і обов'язково закидав:

— Ні, хоч що ви там собі кажіть, дєдушко, а врубова машина — не обушок... Доки ви своїм обушком тяп-ляп, — я своєю врубівкою тонну та тонну, тонну та тонну. Так чи не так?

— Так-то воно так, а проте не кепкуй, Юрку, з обушка. Обушок своє діло зробив... Та ще подекуди й робить... Тільки ви, молодь, щодо обушка — слабка гайка...

— Ну, вже й слабка...

— А що, скажеш, — не слабка?

— Доісторичний струмент...

— Історичний який знайшовсь!? А спробуй доісторичним, як воно в тебе вийде?!

Отак було Юрко з Іваном Федоровичем при зустрічі обов'язково потримуються...

А треба вам по секрету сказати, що Іван Федорович дуже Юрка любив, а Юрко, як не зустріне днів зо два Івана Федоровича, — обов'язково постукає у його вікно:

— Чому вас не видно, дедушка? Обушка нагострюєте, чи що?

— Ні, з врубівкою твоєю цілюся!..

Це так було до війни...

А як німці захопили шахту, Юрко Лоза нищив фашистську погань, бувши комсоргом у партизанському загоні, а Іван Федорович цілими днями сидів біля вікна, сумно дивився на вулицю і, коли повз його двір проходила ворожа каска, люто стискав кулаки...

І завжди біля нього на лаві лежав його старий і вірний товариш — обушок...

Ганна Петрівна, дружина Івана Федоровича, поралася біля печі, прибирала в хаті... І все мовчки, все мовчки. Іноді тільки глибоко зітхала.

Сумною, чорною завісою обіп'яло всенький Донбас, а разом із ним і ту шахту, де ціле життя пропрацював Іван Федорович Вернигора і де становив рекорди машиніст врубової машини, комсомолец Юрко Лоза.

Одного осіннього вечора до хати Івана Федоровича вскочив захеканий Юрко:

— Захуйте!

Іван Федорович миттю одімкнув у присінку чуланчика й упхнув туди Юрка.

Ганна Петрівна присунула до дверей чулана діжку з водою.

Тільки-но вони приховали Юрка — грук у двері...

Влетів до хати розлютований гітлерівець:

— Де партизан?

— Нема в нас ніякого партизана, — одказав Іван Федорович.

Фашист одіпхнув Івана Федоровича й ударив прикладом Ганну Петрівну...

Огледівши хату, він вискочив у присінок, перекинув діжку з водою й рвонув двері до чулана.

Іван Федорович вхопив обушок, вийшов у сіни, і, коли гітлерівець, націлившись, присів вибити двері прикладом, Іван Федорович махнув обушком так, як він махав ним у забої 54 роки підряд...

Був живий німець колись...

І не в Дрездені, і не в Мюнхені догнивав він, а в старому, давним-давно забутому шурфові, куди спроводив його Іван Федорович укупі з урятованим Юрком...

Як відбудували після фашистської навали шахту, Івана Федоровича щоранку можна було бачити біля прохідної, — 73 роки його не лякали, і обушок на його плечі аж вилискував...

Юрко підходив до Івана Федоровича і тис йому руку:

— Доброго ранку, дедушко!

— Здоров, Юрку! Як здоровля?

— Дякую! Пошли, доле, обушкові вашому многая лета!

— А врубова?

— Врубова, дєдушко, у забої машина дорога, а біля чулана нею замахуватись незручно...

— Так струмент, — кажеш, — доісторичний?

— Ой, дєдушко, історичний! Та ще ж і історія хороша!

— То-то ж бо й є!

Васько, небіж мій

Небіж у мене, — племінник, значить, — єсть.

Кличу я його Васьком, а він мене дядьком.

Прізвище йому не таке, як у мене, бо небіж він мені по матері, — мати, тобто, його сестрою мені доводиться, а його батько, виходить, мою сестру держить.

Двадцятий рік Васькові пішов.

Ну, звісна річ, він у Червоній Армії, в піхоті, в розвідниках, і вже молодший сержант.

І вже в його орден Слави III степені, і медаль "За відвагу", і "Червона Зірка", та до того ще й чималенько подяк од командування.

Хлопець він-таки справді чудесний. І їй же богу, не тому він чудесний, що мій племінник.

Ну, вже що веселий, ну, вже що дотепний, — ну, не було в нашому селі другого такого, й квіт.

І на гармонію грає, і на скрипку, і на бандуру...

І співає, і танцює. Та як танцює! Там так танцює, що навіть баби до клубу почали вчашати, щоб тільки на нього подивитись.

І польки, і краков'яка, і гопака, і руського, і лезгінки, і фокстрота, і румби, і тустепа...

Бабі нашій тільки тустеп чогось не до вподоби був:

— Не круткий, — казала, — танок! Та й назва якась така чудернацька! "Ти в степ"! У хаті, — каже, — танцюють, а "Ти в степ" звуть...

І у волейбола грав, і в футболу — такий форвард, що хотіли вже якраз перед війною в обласну команду забрати.

Пам'ятаю, було йому років із вісім, я йому м'яча подарував. Він першим ударом збив бабі очіпка. І на що вже баба прудка була, а не впіймала — втік.

Не хлопець, одне слово, а всі чотири правила з арифметики.

Ну, як і у всякого такого хлопця, звичайно, є в нього й Оленка. І Оленка проти Васька не спасує. І очі, і коси, і все інше, що має бути в кожної Оленки, — все в неї на місці, і всього не більше, ніж треба, і не менше, ніж треба.

А до того ще Оленка й комбайнер.

Васька оце трохи підранило. Полежав він із місяць у шпиталі, вилікувався, дали йому на місяць відпустку, побував він удома та, вертаючись на фронт, до мене заїхав.

Ну, поговорили-побалакали, чим абонемент послав, пригостилися.

Раптом Васько встає, одкриває валізку, витягає звідтам гнучку таку грушеву хлудинку, — ну, просто тобі як стек, — подає ту хлудину мені та й каже:

— Оце, — каже, — нате, дядьку, заховайте, та як вернусь я з фронту не Героєм Радянського Союзу, спускайте з мене що б на мені не було, не взираючи на лиця: чи бриджі, чи галіфе, чи гольф, чи прості собі штанчата, чи з кантами, чи без кантів, — спускайте й бийте оцією хлудиною на чім світ стоїть! Не ойкну й не крикну! А як почую, що жалієте, б'єте не з усієї сили, тоді вибачайте — зірву з вас ваші, разом із підтяжками, і тоді вже не прогнівайтесь...

— Що це ти, — кажу, — Васю? Чого це ти так? Хто це тебе так?

— Олена! Надійка, — каже, — помічниця в мене, а з Героєм розписалася, так ото щоб я, комбайнер, не за Героя віддалася!? Та не буде цього ніколи!!

— Не любиш, — кажу я їй, — ти мене, Оленко!

— Люблю, — каже, — Васю! Люблю!

Та й поцілувала.

І аж очі Васько заплющив...

— Дядьку, — каже, — ви знаєте, як Олена цілує?

— Ні, — кажу, — не знаю! Не пробував!

— Летить, дядьку, міна, виє, свистить, харчить, а я дивлюсь на неї, чую всю цю пекельну мелодію — і хоча б вам ха! А й оком не моргну! А як Олена поцілувала, так ніби мільярд золотих трасуючих куль тебе пронизали! На губах забринів мільярд бджілок з нектаром, серце розпістерлося на всі груди, і з усього тіла мільярд краплин крові ллянув у серце, і в голові миги-миги-миги, — мільярд мигів, — зробилося млосно і трохи не впав!

— Ой, дядьку! — Васька кинувся на мене, обхопив руками, стис...

— Василю! — зойкнув я, — хай ти скажишся! Що ти робиш!? Задавиш!

— А таке, дядечку, мені й у бліндажі раз було. Сиділи ми, наказу чекали. Та й задрімали. І наснилося мені, що Михайло Іванович Калінін вручає мені орден Леніна і медаль "Золоту Зірку". І приїхав я, вроді, додому, а назустріч іде Оленка. І в українському вбранні. Плисова на ній керсетка, кубова рясна спідниця, сорочка вирізуванням, біла-біла, червоні сап'янові чобітки, на голові волошковий вінок, коса вся стьожками заплетена, на шиї намисто, дукати... Я прожогом до неї, стис її в обіймах: — "Оленко, — кричу, — тепер ти вже моя, моя! Біжимо до загсу!"

Коли це хтось басом як закричить:

— Товаришу гвардії молодший сержант! Чого це я "моя, моя, моя", коли я гвардії червоноармієць Рипиця!? І до якого загсу, коли нам он до того костюлу в розвідку тра йти!? Та не давіть, — кричить, — так, бо задавите!

Кліпнув я очима, а коло мене Рипиця харчить, червоний, аж синій.

— Ото, — кажу.

— Ну, прощайте, дядьку, треба їхати. А про хлудинку не забувайте! Та не думайте, що геройство здобуватиму тільки для Оленки, ні, за волю та честь Батьківщини перш за все!

Поїхав Васько на фронт, а я все прошу дружину:

— Попришивай, — прошу, — міцніше ґудзики до підтяжок! Пришивай, — кажу, — краще дратвою!

— Та вони й так міцно попришивані.

— То, — кажу, — як на мирний час, то воно, може, й міцно, а в нас час воєнний, всяко може трапитись...

Ходжу, було, по хаті, побачу грушеву хлудину, та мимоволі й смикну за штани: чи видержать ґудзики.

— Ну, а тепер угадайте що далі було?

Не знаю, чи здобув Васько високе звання Героя, чи ні, знаю тільки, що оце днями телеграму мені принесено:

"15-го записуємося з Оленкою в загсі. Обов'язково приїздить на весілля. Васько".

Мені так легко зітхнулось. Узяв я грушеву хлудинку та й подарував сусідовому хлопчикові, а на дружину нагримав:

— Попришивають ґудзики до штанів дратвою! І куди це годиться? Поки застібнеш, пучки заболять! Це ж ґудзики, а не підметки!

Трістан на Хрещатику

(Несподівана зустріч з німецьким легендарним лицарем)

Як казали в старовину українці: "Дело было вечером, делать было нечего", — пішов я на Хрещатик...

Там, як знаєте, вища арійська раса землю копає, цеглу носить і взагалі робить усе те, що їй належить вищій расі, що була "покликана дати світові новий клас панів", знищивши, при цій нагоді, "насамперед усі слов'янські народи: росіян, поляків, чехів, словаків, болгар, українців, білорусів"...

Ну, копають, носять...

Правду казавши, копають і носять вони, як і належить вищій арійській расі, погано, кволо копають і носять... Як мокро горить.

Нищили вони слов'янські народи і на Майданеку, і в Баб'ячому яру, і в Мінську, і в Харкові, і в нечисленних інших містах значно енергійніше й спритніше...

Ну, прийшов...

Дивлюсь — серед арійської аристократії щось таке ніби знайома постать.

Придивляюсь пильніше.

Постать теж на мені погляд зупинила.

Підходить до мене ближче:

— Пізнаєте? — питає.

— Та щось, — кажу, — справді ви мені когось нагадуєте.

— Я — Трістан, німецький лицар легендарний!

— Це, — кажу, — не з тих Трістанів, що ото "Трістан та Ізольда", музика Ріхарда Вагнера?

— Я-я! Не з тих Трістанів, а я той самісінький Трістан і є, читали, значить?

— Та читав, — кажу, — читав! І музику Вагнерову слухав! Пізнати, — кажу, — тяжкувато!

— Я-я! Ви бачили мене в латах?

— Бачив у латах, тепер бачу в латках! Змінилися, — кажу, — кріпко! А де ж Ізольда?

— О, майн гот![4] Я вдарився на Схід латифундії воювати, нових рабів добувати, а Ізольда, як і кожна справжня німецька патріотка, у похідну офіцерську віллу — "Смотрите здесь, смотрите там!" — пішла... У віллі рейхсфельдмаршал Герінг підморгнув, вона в нього за сьому штатну дружину править і тепер із золотими чамайданами до Мадріда вилетіла, щоб потім в Аргентину!.. О, майн гот!

— Сильна, — говорю, — драма! Така драма, що й Вагнер навряд чи музику б підібрав...

— О, майн гот!

— Кріпиться! — кажу. — Ви ж старовинний, — кажу, — лицар тевтонський! Лицарський, — кажу, — дух...

— Іх габе кайнен[5] дух!

— І духу нема?

— Іст ніхт! Першу порцію духу на Дніпрі вибили, а потім Ковпак упіймав та такого духу дав, що його духом вирвало з мене всенький лицарський дух і тепер у мене духу ані духа!

— Той, — кажу, — може!

— О, майн гот! Що далі буде, скажіть мені, читачу мій колишній!

— Що ж далі, — кажу, — буде? Будете, — кажу, — і далі "втикати"! Хотіли латифундій, хотіли рабів, — тепер "втикайте"!

— Вас іст дас "фтикати"?

— Дас іст "фтикати" — це коли берете лопату й у землю її застромляєте! А як із землі вистромляєте, — це буде "фитикати"...

— "Фтикати"! "Фитикати"! Сумно!

— А щоб веселіше було, ви читайте "Майн кампф" Гітлера... Там здорово сказано: "Всі інші нації будуть рабами, що працюють за наказом тевтонських воїнів". Прочитайте, воно й здаватиметься, що "фтикаєте" не ви, а раби ваші! Афтикерзейн!

Найпотрібніша артилерія

За старих часів, ще як Александр Македонський в Ірані вчив тодішніх Саєдів, як із сусідами в злагоді жити, греки вигадали перші артилерійські орудія — балісту й катапульти...

Орудія ті не дуже були подібні до теперішніх гаубиць, зеніток і самоходок, проте своє діло робили...

За порох у них правили бичачі кишки, за дуло — великий такий "ополоник", а за набої звичайнісінький собі обапіл або чималенька каменяка.

Баліста заряджалася таким способом: брався чималенький обапіл, вкладався в риштак, накручувалися до отказу кишки, потім кишки пускалися, розкручувалися й шпурляли обапіл на ворога, в обложене місто.

У катапульти — в ополоник клалась каменяка, натягалися кишки, пускались і каменяку орудіє швиргало на ворога.

З часом орудія ті удосконалювалися і обернулися на дуже складні і дуже страшні машини, що їх ми маємо тепер.

Артилерія зробилася "богом війни"...

Треба сказати, що ще за часів Александра Македонського вживалося в катапульти "газових набоїв"...

"Набої" ці були дуже оригінальні, а саме: замість каменяки в "ополоник" клали дохлу собаку чи кішку й швиргали на ворога...

Такі "газові набої" припахали не фіалкою, і ворогові було не дуже приємно від таких гостинців.

От і тепер, коли Гітлера загнано в його звіряче лігво, не завадило б ужити для нього старовинної "артилерії"...

Усіх дохлих собак та кішок за допомогою катапульти швиргонути йому в столицю третьої імперії...

Це буде "гостинець", гідний фюрера, гідний його культури, його цивілізації, гідний культурного рівня "вищої арійської раси".

Справа, як біля бабиного воза

Що таке є вісь?

Це така штука, що в кожному возі вона є. І не одна вісь у возі, а дві — передня й задня... На кожну вісь надівається по два колеса: на передню нижчі, на задню вищі...

Щоб колеса не спадали, на кінцях кожної осі є по кілочку, а щоб не лопнула, то під низом у неї прибиваються залізні підвісники...

Це так — у кожному возі...

А в політиці як?

Політика ж не віз, а віз не політика, отож і осі в політиці трохи не такі, як у возі.

Першу політичну вісь витесали Гітлер з Муссоліні.

Вийшла вона в них довга — од Берліна аж до Рима: на однім кінці Берлін, а на другім Рим — це ніби колеса...

У політичній осі те, що у возі зветься кілочками, — уже не кілочками називається, а сателітами.

А що вісь дуже довга, колеса великі, — то з кожного боку не по одному сателіту, а аж по два...

З одного — Румунія й Болгарія, а з другого — Фінляндія й Угорщина...

Витесали, значить, отаку — вісь "Берлін — Рим", помастили геббельслиною.

— Позатикай, — кричать, — сателіти та й поїдемо!

Позатикали й поїхали світ толочити...

Їдуть... Спереду стрибають "тигри", "пантери", "фердинанди" — дорогу, значить, прокладають, зверху гудуть "месери", "хейнкелі", "юнкерси" та "вольфи" — вісь охороняють, а вже за ними й під ними вісь рипить.

Попервах люди, зроду-віку такого страховища не бачивши, зникли й почали одступатися...

Вісь їде, гуде, бахає, свистить, рипить, по дорозі геть-чисто все нищить...

На дорозі село — просто на село, город — на город!

Хати трощить, людей давить.

Одно колесо біля Москви, а друге — біля Сталінграда... Такого попервах та вісь наробила...

А потім люди придивились:

— Та стій, хлопці, може ж, воно не таке уже й страшне!

Заходилися біля тої осі по-справжньому — вона зразу біля Москви в канаву — гуцик!

Гуцик і зразу — лусь: трісла...

Біля Сталінграда рубонули і по осі, і по сателітах — із коліс спиці посипалися, із кілочків-сателітів — тріски...

Тоді вісь — "обратним ходом" пішла.

Та як покотилась, як покотилась — не наздоженеш...

І таке трапилось, що й з возом ніколи в світі такого не бувало: ще й кілочки-сателіти в дірочках стирчать, а вже одно колесо — Рим — злетіло...

Тут би стати й колесо надіти, так непереливки: б'ють, стати не дають. Покотилась на однім колесі.

Летить на підволоці, торохтить, куряву здіймаючи.

А тут і сателіти — кілочки почали випадати...

Випав румунський кілочок, ледь-ледь тримається мадярський, — і то через те, що обривками їх поприв'язувано.

А полагодити не дають: женуть!

А в Геббельса вже й слини не вистачає мастити: рипить вісь так, що на весь світ чутно...

От-от випаде останній кілочок, спаде з осі останнє колесо — Берлін — і в прірву...

Туди й дорога!

Ще славнозвісний Іван Котляревський сказав:

Нехай же та личина люта,

Що нас впровадила в війну,

І ганьбою до всіх надута

Походить більш на сатану,

Що стільки болі причинила,

Що стільки люду погубила,

А в смутний час навікача...

. . .

Нехай!

Невирішене питання

Карлові Сукенцуцке в 1944 році стукнуло 78 літ.

У Карла Сукенцуцке була чималенька родина, яка складалася з його дружини Єви — 75 літ, та двох онуків — Курта — 28 років і Ганса — 26 літ.

У Курта після побідоносного "бліц-кріга" на Сталінградських степах не було правої ноги, правої руки й правого ока, а в Ганса, після такого ж "бліц-кріга" на Дніпрі, не було лівої ноги, лівої руки й лівого ока...

Отже, єдиним кормильцем всієї Сукенцуцкенової сім'ї був сам Карл Сукенцуцке, семидесятивосьмилітній старець.

Кінець 1944 року був уже для третьої імперії самим "крігом", без "бліц"...

Разом із "бліцем" одійшли в минуле і українська пшениця, і українське сало, і кури, і гуси, і качки, і яйця...

А утрата всього цього для третьої імперії було значно дошкульніше, ніж потеря "бліца".

Сутужно було Карлові Сукенцуцке годувати свою родину: не завжди вистачало ерзац-кави, ерзац-картоплі й ерзац-хліба, проте Карл Сукенцуцке стоїчно вистоявав довгі часи в чергах і сяк-так годував своїх старих та сліпо-безного-безруких...

Вдарила понадтотальніша мобілізація.

Не викрутився 78-літній Сукенцуцке.

Сукенцуцке — солдат.

Коли він прибув у військову частину, третя імперія котилася із західних схилів Карпат...

Командир роти, в яку потрапив Карл Сукенцуцке, довго-довго дивився на 78-літнього "гросфатера", думаючи:

— Ну, куди я його?

Рота захищала круту височину, вкриту сковзькою кригою.

Держатись солдатам на схилах цієї височини було дуже важко: вони сковзались і падали...

Вдержати височину надії вже не було, але й покинути її, відступаючи, загрожувало зривами солдат на слизькій кризі в безодню.

Подививсь командир роти ще раз на 78-літнього Карла Сукенцуцке і вдарив себе по лобу:

— Евріка!

Він покликав двох солдат, наказав узяти Карла Сукенцуцке під руки й обережно поводити його на найслизькіших місцях по схилу височини.

Солдати поводили "гросфатера"[6].

Після цього рота вже не сковзалася і більш-менш благополучно відійшла.

Пісок, що сипався із 78-літнього Сукенцуцке, врятував становище.

Командир роти представив Карла Сукенцуцке до нагороди залізним хрестом...

В штабі армії погодилися, що подвиг 78-літнього Карла Сукенцуцке достоїн залізного хреста.

Одне тільки непокоїло командування: куди чіпляти того залізного хреста?

Коли солдат грудьми захищає батьківщину — хреста чіпляють на груди...

А Карл Сукенцуцке прислужився батьківщині зовсім не грудьми!

Де він має носити залізного хреста?

Хороша-хороша дівчинка

Для таких дівчаток, невеличких і ніжних, білявеньких і з голубими очима, з рум'янцями на щоках і з соромливим поглядом, з мелодійним голосом і довгими віями, — для таких хороших-хороших дівчаток наші поети хороші-хороші вірші пишуть:

Сині очі в моєї дружини,

а у тебе були голубі...

Вчилися вони, ці дівчатка, в радянських школах, кінчали десятилітки, йшли до вузів, мріяли бути лікарями, інженерами, педагогами, агрономами...

Зимою вони сиділи за книжками, чи то по окремих квартирах у тата з мамою, чи то гуртожитках, похапцем бігаючи до кіно та до театру, а влітку, склавши іспити, їхали трохи стомлені й блідуваті на села, — там у них червонішали знову щоки, блиском бралися очі, і яких же ж вони пісень співали, сидячи в човнах на прозорих річках Радянської своєї Батьківщини або під вербами понад задумливими ставками колгоспними...

Хороші-хороші дівчатка!

Майбутні матері майбутніх онуків та правнуків наших.

І от війна! І от ворог плюндрує землю укоханої Батьківщини!

Тоді ці дівчатка складають книжки в шухляди, стьожки в коробочки, підстригають довгі чудесні коси, вішають у шафи шовкові сукні, одягають ватянки та бушлати і йдуть до військового комісаріату:

— Запишіть добровольцем! Я йду захищати свою Радянську Батьківщину! Як солдат!

Тисячі-тисячі, десятки, сотні тисяч наших хороших-хороших дівчаток, голубооких і ніжних.

І вони тепер солдати і командири, лейтенанти, капітани і майори, льотчики і зенітники, гармаші і розвідники, снайпери і кавалеристи, аеростатчиці і медсестри...

І от перед вами аеростатчик — командир поста.

Вона ж така, як студенткою хімічного інституту була, голубоока і з довгими віями, — тільки не пальто на ній з котиковим коміром, а сіра шинеля солдатська, і не черевики на ній модельні, а начищені до блиску солдатські чобітки.

І на ніжних її плечах не лисяча горжетка, а зелені погони з трьома червоними нашивками.

Сержант! Комадир поста "№ отдельного отряда аэростатов заграждения..."

Вона б уже була хіміком, бо пішла вона захищати Батьківщину з другого курсу хімічного інституту і вже три роки в армії, і ловила б вона тепер які-небудь, може, гази від коксових печей, — а тепер вона солдат, командир поста, аеростатчик і ловить фашистських хижаків, що смертоносними бомбами хочуть нищити прекрасні міста нашої прекрасної Батьківщини.

Вона на бойовім посту — вона не дає фашистському стерв'ятникові зруйнувати її город і її інститут.

І вона знає, що закінчиться війна і вона поверне додому, — вона знову буде студенткою хімічного інституту і, закінчивши його, — буде інженером-хіміком, бо хімію вона дуже любить.

А тепер вона щоночі, пославши свій аеростат високо-високо вгору, стежить за ним, до апаратури придивляючись та прислухаючись, стежить і ловить летючого ворога.

І вона таки його піймала.

Коли в травні 1944 року табун "юнкерсів", "фоке-вульфів", "хейнкелів" та іншого фашистського сталюого гайвороння налетів на Київ та його пригороди, її аеростат був високо-високо вгорі...

Висіли сліпучі ліхтарі, били зенітки й кулемети, трасуючі кулі простягали до неба золоті шнури, матері з дітьми ховалися по бомбосховищах, а голубоока дівчина — командир поста — стояла біля своєї лебідки і стежила, стежила, стежила...

Раптом — ривок, зірвалася лебідка з місця і... поїхала...

І, може б, довго вона їхала, якби не зачепилася за естакаду...

Трос обірвано... Він почав падати... Аеростат зірвався...

А на другий день недалеко від отряду знайшли розтрощеного "хейнкеля", на гвинті в нього намотаний трос, а під його уламками трупи фашистських загарбників...

Хороша-хороша голубоока дівчина впіймала хижака...

Чому ж їй не пишатися, чому ж їй не радіти?!

Вона захистила свою землю, свою Батьківщину!

І тепер для неї поети інші вірші пишуть:

Для такого молодця

І погони до лиця...

До лиця хорошої-хорошої дівчини!

Голубоокої і ніжної.

Рейхсдрап, або Гудеріанізація німецької армії

До 27 роковин своїх наша чудесна Червона Армія, висловлюючись науково, перетактикостратегувала німецько-фашистську армію.

Що це значить?

Це значить, що коли раніше німецька армія воювала, стоячи до Червоної Армії лицем, то тепер вона воює, повернувшись до неї спиною.

Раніше німецька армія наступала на схід повільно, тепер вона на Східному своєму фронті наступає на захід бігом.

І то таким бігом, що дідько його знає, як за нею й угнатися.

Сильно дуже тренірована у фашистів армія: подумайте самі, за 40 день наступу (січень-лютий 1945 р.) — лупонуть на 570 кілометрів, од Варшави аж до Одеси.

Це вже не простий вам драп, а драп державний, рейхсдрап...

Почалося з того, що "фюрер" призначив на начальника свого генерального штабу генерала Гудеріана.

Не просто генерала, а танкового.

Це той генерал, що виголосив на початку війни: "Увага, танки!"

Всі думали, що німецький генерал, проголошуючи свою "увагу", мав на меті свої, німецькі, танки, а він, виявляється, хитрий, він, виявляється, далекозорий, — він якраз попереджував своє військо про те, що з'являться радянські танки:

— Увага, танки!

Тобто:

— Тікай, куди видно!

Німецька армія правильно зрозуміла заклик свого генерала і тікає...

Це і є гудеріанізація армії.

І яка все-таки німецька техніка, і яка все-таки німецька організованість!

Що значить такий драп: узяв та й побіг?

Примітив!

Сучасна, передова армія так драпати не може, вона може тільки тікати за останнім словом військової техніки.

Вона так і робить: зразу ж винайшли так звані пересувні доти, доти на колесах, — "драпдоти".

Чудо техніки: сів у дот і драпай.

Так само й щодо організованості.

За 40 день нашого наступу німці здали 300 міст, 100 воєнних заводів, 2400 залізничних станцій, 15 тисяч кілометрів залізничної колії.

В день, значить, здавалось: 7,5 міст, 2,5 воєнних заводів, 60 залізничних станцій і 375 кілометрів залізниці.

Так швидко здать таку уйму території з містами, заводами, залізницями, населенням і т. д., і т. д. можна тільки при зразковій організованості всього і державного, і громадського апарату.

Рейхсдрап тільки-но почався.

Гудеріанізація армії дала тільки перші свої наслідки.

Шкода, що територія третього рейху — не така вже велика, не дасть вона розгорнутися і драпові, і гудеріанізації так, як би вони могли це зробити...

А чи не випередити Червоній Армії уславлену німецьку, стати спереду та:

— А куди? Ану, назад!

Хай біжить на схід.

У нас місця вистачить і для Гудеріана, і для гудеріанізованої армії.

Пекло тріщить

Ой, що робиться зараз у пеклі, що робиться?!

Усі чорти в паніці, а найстарший диявол, Вельзевул, сидить у кабінеті, замкнувся, нікого не приймає, секретарка ходить навшпиньки і, як котрийсь сатана голову до приймальні виткне, — зразу:

— Ш-ш-ш! Тихо!

— Не приймають?!

— Та куди там приймать?! Замислившись, ратиці гризуть і сопуть!

— А що таке?!

— Тихо! І сама не знаю! Іноді шию дугою вигнуть, голову нахилять, хвостом себе по стегнах ляскають та все когось ріжками ніби хотять проткнути і набік одкинуть! Тікай краще!

Сатана тихенько зачинив двері й чкурнув од кабінету, нервовий і наполоханий.

Довгенько щось отак сидів у кабінеті на самоті диявол Вельзевул — та все думав.

Раптом різкий дзвінок до секретарки.

Секретарка вскочила до кабінету і вжахнулася: диявол сидить блідий, очі йому червоні, різки загострилися, китиця на хвості вистріпалась, волосся на животі й на спині геть-чисто все посивіло, — тільки на голові та на хвості й чорне, — лапи всі лисі, ратиці пообкусувані, і не говорить, а якимось хрипучим голосом мекає:

— Під Новий рік збіговисько усіх чортів і молодших і старших! Щоб усі були! Зібрати всіх в сковородинському цеху! Дров під сковородки в цей час не підкладають, щоб грішники не шкварчали, бо заважатимуть...

— Припинить, значить, тортури грішникам, чи як, ваша диявольська екселенція? — боязко запитала секретарка.

— Значить, припинить! Нічого з ними не станеться! Теж мені, подумаєш, муки? Ну, йди! І зразу ж і по телеграфу, і по радіо передавай наказ про загальне збіговисько!

— Порядок денний який буде, ваша диявольська екселенція?

— Сам оголошу!

Секретарка вискочила з кабінету, миттю до телефону передавати наказ і на радіо, і на телеграф про підноворічне всечортяче збіговисько.

Занепокоєння в пеклі почалося після того, як почали туди прибувати з шибениць чемпіони Освенціма, Дахау, Бельзена, Майданека і т. ін.

Коли вони появилися в цехах старезного-престарезного пекла, вони прогулювалися поміж казанами, пательнями, пекельними пічками та багаттями, іронічно посміхались:

— Оце пекло? Ха-ха! Оце — торттури? Хо-хо! Оце пекельні муки?! Хе-хе!

Реготалися вони страшно! Аж за животи бралися та реготалися:

— Ех ви! Чорти називаєтесь?! Сатанята ви наївні! Дияволятка ви! Оце у вас називається печі?! Оце у вас називається вогонь?! Діти ви, діти! Не бачили ви освенцімської пічечки!! Не бачили ви майданівської установочки?! Почекайте, ось після Нюрнберзького процесу ідеологи наші прибудуть, — ми вам тоді покажемо, яким має бути пекло!

— Так ви ж самі й мучитиметесь у тім пеклі?!

— Ха-ха! — хахакнула медхен Ірма.

— Як то так "ха-ха"?! — скипів начальник над усіма пекельними сковородками, старий, досвідчений сатана, що за своє життя засмажив мільярдів з десятків грішників. — Як посаджу на сковородку, тоді хахакнеш!

— Побачимо, хто кого посадить! — багатозначно примружила очі медхен Ірма.

Всі одразу зрозуміли, що щось таке затівається.

Негайно ж повідомили про такі балачки самого Вельзевула.

І ото з того часу Вельзевул замислився, замкнувся в кабінеті і все думав.

Вельзевул — не дурень.

Він прекрасно розумів, що його пекло, його пекельні муки й тортури проти фашистських мук на землі ніщо, і що всі грішники глузуватимуть тепер і з нього, і з його комбінату, і що з приїздом до пекла фашистів сором і глум упадуть на його стару диявольську голову...

От він і думав, як би запобігти цій катастрофі...

Багацько було планів у його сивій чортячій голові, та старий диявол знав, з ким він справу має...

Знав він діла і Герінга, і Ріббентропа і фон Паппена, і всіх інших розпроканалій, і в глибині душі своєї сам із себе насміхався:

— Ну, куди мені?! Хіба я зможу?!

Дивився на себе в дзеркало і смутно хитав головою:

— Пора, діду, на покой!

А, заспокоївшись, подумав:

"Хіба, може, дати по п'ятаку Скоропадському, Коновальцеві, Бандері та іншим гестапівським запродавцям із українців, — може, вони визволять?! Спробую! За гроші вони все зроблять..."

Оце, власне, й було основним питанням порядку денного підноворічного всечортячого збіговиська!

Заспокоївся трохи Вельзевул і повеселішав.

— Може, — мовляв, — ще поживу!

Але в цей час убігла до кабінету секретарка:

— Нещастя, ваша диявольська екселенція!

— Що таке?

— Харон утопився! Прив'язав до шиї камінь і шубовснув у Стікс! Залишив записку: "Прощайте! Не хочу я фашистську та українсько-німецьку погань у пекло перевозити! Пропало пекло! Харон".

— Чесний був дідуган! Пекло йому підземне! Наше пекло, не фашистське!

Сильно дуже вразила ця подія Вельзевула. Харон не витримав! Тисячоліттями перевозив людей у пекло, а от не витримав!

— Кепська справа! Лиха ознака! — зітхнув Вельзевул.

Дав наказ секретарці:

— Влаштувати паром, хай самі переїждять! Бо коли Харон не витримав, то хто ж витримає?!

* * *

Всечортяче збіговисько якраз оце відбувається. Про його наслідки повідомимо о 12 годині ночі 31 грудня 1946 року.

notes

Примітки

Gut — добре (нім.).

2

Was ist das? — Що таке? (нім.).

3

Дослівно з циркуляра Гайворонського повітового начальника від 13/
IV — 43 р. (Авт.).

4

O mein Gott! — О боже мій! (нім.).

5

Ich habe keinen... — Я не маю... (нім.).

6

Großvater — дід (нім.).